

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН
КАСАЦИОНЕН
СЪД

ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД
служба „Регистратура“ - 1 -
Изх. № <u>И-942</u>
Дата на регистриране: <u>15-12-2020</u>

НАРОДНО СЪБРАНИЕ
Вх. № <u>КП-012-00-6</u>
gamma <u>15.12.2020</u> г.

**До Комисията по правните
въпроси – Народно събрание
на Република България**

Относно: Законопроект № 002-01-69 за изменение на Гражданския процесуален кодекс, внесен от Министерски съвет на 03.12.2020 год.

Уважаеми колеги,

На пленарно заседание, което се е провело на 11.12.2020 год. на първо четене е бил разгледан законопроектът за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс. Измененията обхващат и Наказателно-процесуалният кодекс и Закона за съдебната власт. Даден е срок за предложения, който изтича днес – 15.12.2020 год.

Съдиите от трите колегии на Върховния касационен съд, чрез свои представители във формирана за целта работна група са изготвили писмено становище по предлаганите изменения.

Прилагаме обобщеното становище на Върховния касационен съд по измененията на ГПК, НПК и ЗСВ

**Зам.Председател на Върховния касационен съд
и Ръководител на Търговска колегия:**

/съдия Дария Проданова/

**Зам.Председател на Върховния касационен съд
и Ръководител на Гражданска колегия:**

/съдия Светла Димитрова/

**Зам.Председател на Върховния касационен съд
и Ръководител на Наказателна колегия:**

/съдия Галина Захарова/

СТАНОВИЩЕ
НА ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД
по законопроект за изменение и допълнение на
ГПК, № 002-01-69, внесен от МС на 03.12.2020г.

I. Предложените изменения на Гражданския процесуален кодекс са мотивирани от вносителя с въвеждането на електронно правосъдие в Република България. В разписаните текстове на проекта на няколко места е направено препращане към глава 18а от Закона за съдебна власт, а със заключителна разпоредба се въвеждат многобройни изменения и допълнения на друг голям процесуален закон - НПК.

Становището ни е, че преди обсъждане на предложените изменения на ГПК и НПК, следва да се коментират разписаните разпоредби в ЗСВ, като единна нормативна база на правосъдната дейност предвид общата материя, която уреждат двата нормативни акта и значението на предложените изменения на процесуалните закони за създаването на ефективно електронно правосъдие. Съображенията ни по тълкуването и прилагането на разпоредбите в глава 18а на ЗСВ, ни мотивират да отправим предложения по законопроекта за изменение на ГПК, както и да предложим изменения в ЗСВ и НПК, които да се включат в преходните и заключителни разпоредби на закона.

В ЗСВ е предвидено издаване на актове от органите на съдебна власт в електронна форма – чл. 360а и образуването на електронни дела – чл. 360ж. Тълкуването на разпоредбите на ЗСВ създава впечатление за законодателна воля в бъдеще съдилищата да образуват само електронни дела, като изцяло отпадне хартиеният им вариант. Ако законодателната воля е различна, то предложените изменения е необходимо да следват друга логика.

Ние считаме, че законодателно разрешение, ако се предвижда образуване единствено и само на електронни дела и преустановяване на поддържането на хартиено дело е неудачно и не следва да се пренася и в процесуалните закони, по следните съображения:

Уредбата предвижда, а тя не би могла да изключи, подаването на документи от страните до съда на хартиен носител, като правилата за приемането им и създаването на електронни образци са посочени в чл. 360ж ЗСВ. Проверката на съответствието на хартиените документи, държани от страната, с електронните им образци е само по електронен път. Движението на делото и извършените процесуални действия от тях,

от пълномощниците им, от насрещната страна и от съда е предвидено да се осъществява също **само по електронен път**. Същевременно, не се отменя правилото за връчване на страните препис от актовете, които подлежат на самостоятелно обжалване – чл. 7, ал. 2 ГПК, чл. 340, ал. 2, 4 и 5, чл. 342, чл. 350, ал. 2 НПК .

Разписаните в ЗСВ норми относно образуването на електронни дела и ако същите се тълкуват, че изцяло следва да се преустанови създаването на дела на хартиен носител, **нарушават** принципа на **състезателното начало** съгласно чл. 8, ал. 3 ГПК и чл. 12 НПК относно **задължението на съда да осигури** възможност на страните да се запознаят с исканията и доводите на насрещната страна, с предмета на делото и неговото движение, както и да изразят становище по тях. Нормите нарушават и принципа на **равенството** на страните в процеса по чл. 9 ГПК и чл. 11 НПК относно осигуряването на равна възможност на страните да упражняват предоставените им права.

Предвидените нови разпоредби в ЗСВ нарушават принципите на Хартата на основните права на Европейския съюз. Според чл. 41, т. 1, б. б от Хартата, правото на добра администрация включва правото на достъп на всяко лице до документите, които се отнасят до него, като се зачитат легитимните интереси, свързани с поверителността и професионалната и служебна тайна. Чл. 42 от Хартата създава изрично право на всеки гражданин на Съюза, както и всяко физическо или юридическо лице, което пребивава в държава членка или има там седалище според устройствения му акт, да има достъп до документите на институциите, органите, службите и агенциите на Съюза, независимо от вида на техния носител. Този достъп, освен по правилото на чл. 360з, ал. 6 ЗСВ, следва да се осигури и електронно дистанционно, но електронният дистанционен достъп не може напълно да замени справките, необходими на лицата и свързаните с тези справки хартиени носители.

Според разпоредбата на чл. 360з, ал. 4 ЗСВ на страните по делата се предоставя отдалечен, безплатен и неограничен достъп по електронен път до електронните дела. Независимо от разписаните правила за осигуряване на такъв достъп в чл. 360з, ал. 4 и ал. 6 ЗСВ, липсата на техническо електронно средство или интернет достъп, или недостатъчните знания и опит за работа в електронна среда би довело пряко до нарушаване на основните начала на състезателност и равенство на страните. Преодоляването на подобен недостатък би могло да се осъществи чрез осигуряване на страните на конкретно място (работна компютърна станция с достъп до ЕПЕП) в съответния съд, но в този случай следва да се вземе предвид разходването на неизбежен финансов ресурс както за периферна техника, така и за работна сила чрез увеличаване щата на съдилищата със служители, които да отговарят за този достъп. Освен това

достъпът за справка в сградата на съда чрез електронната система не би довело до намаляване на финансовата тежест върху страните в сравнение с извършваните справки при хартиените дела. В случаите на пречки за страната да извърши справка по електронен път, тя би могла единствено да изисква преписи на хартиен носител, но за същите следва да заплати държавна такса – чл. 360з, ал. 7 и ал. 8 ЗСВ.

Съгласно чл. 360з, ал. 2 ЗСВ електронното дело е съвкупност от свързани **електронни записи** в информационната система на органа на съдебната власт, която съдържа всички **електронни документи и информация**, създадени или предоставени от участниците в производството и органите на съдебна власт във връзка с упражнени процесуални права или удостоверителни изявления, всички **електронни документи и доказателства** по чл.360ж и други данни, обработвани от органа на съдебна власт във връзка с производството. Изводите, които следват са, че законодателят приравнява на електронни документи сметите електронни образци на изявления, актове, документи и информация, подавани до органа на съдебна власт на хартиен носител – чл. 360ж, ал. 1 ЗСВ.

От друга страна, според чл. 360з, ал. 3 ЗСВ органите на съдебната власт осигуряват съхраняването на **доказателствата, за които материалният носител има правно значение**. Осигуряването на съхраняването не се отнася само за веществени доказателства и доказателствени средства, но и за писмените доказателства. Тук следва да се отговори на въпроса в кои случаи материалният носител има правно значение и дали същият е относим единствено и само за доказателствата по смисъла на процесуалните закони.

Органът на съдебна власт издава документи, а страните представят също документи, и всички те, които са съставени на хартиен носител, могат да имат правно значение. Така например: удостоверяването на връчването на призовка на страна на хартиен носител е документ, издаден от органа на съдебна власт, съдържащ подписано удостоверително изявление на връчителя и мастилен подпис на призованото лице. Снемането на електронен образец от този документ е от значение за попълване на електронното дело, но оригиналът на никого не се връща, както е с подаваните от страните документи по чл. 360ж, ал. 5 ЗСВ. Този оригинал следва да се съхранява от органа на съдебна власт, тъй като писменото удостоверително изявление има правно значение и същото може да бъде оспорено. Оспорването изисква съществуването физически на хартиения оригинал.

Законът не предписва как се процедира при подадени чрез пощенски оператор документи от страна по дело. Снемането на електронни образци от изпратените документи и от документите на пощенския оператор

(товарителница, пощенско клеймо за датата на подаване), попълва електронното дело, но оригиналите не следва да се връщат на подателя или на пощенския оператор, тъй като същите материализират факти, които са от значение за упражняваните права.

Такива са случаите и с писмени документи и доказателства по граждански и търговски дела – менителнични ефекти, завещания, писмени договори, особено тези, при които формата е от значение за действителността им.

Сключването на съдебна спогодба представлява договор, който се подписва от страните в протокола от съдебното заседание и същият не би могъл да бъде изготвен и подписан в електронна среда. В този случай писменият документ има правно значение и материалният носител следва да се запази с оглед на последиците, които имат изявленията в него. Такива последици имат и всички извършвани от страните процесуални действия, за които законът изисква писмена форма, включително подаване на искова молба и жалби, чиито оригинали се съхраняват по делата.

Единната информационна система на съдилищата, заради която се правят спешните промени в ГПК, НПК и ЗСВ, не е предвидена да обслужва досъдебното производство по наказателни дела. Това означава, че прокурорите, следователите, разследващите полицаи и другите разследващи митнически инспектори и полицейските органи – в случаите по чл. 194, ал. 3-5 НПК, ще продължат да изготвят протоколи от проведените в хода на досъдебното производство процесуално-следствени действия на хартиен носител и да изпращат за разглеждане от съда на досие с набор от писмено изготвени документи (в т.ч. – и писмените доказателствени средства). Следователно, всяко наказателно производство ще се състои от две части, разнородни по своя материален носител: писмено досъдебно производство – изготвеното от разследващите органи дело и електронно дело – изготвено в различните стадии от съдебната фаза от процеса. Съдът също може да събира нови доказателства, а за извършените от него следствени действия: оглед (вкл. ексумация на труп), претърсване и изземване, обиск, следствен експеримент, разпознаване - задължително се вписват в съдебния протокол. Когато тези действия се извършват извън сградата на съда, отразяването им в единната информационна система на съдилищата не е възможно, защото тя не работи изолирано на отделен компютър, лаптоп или таблет. Как ще бъде създаден електронния съдебен протокол на място, различно от съдебната зала? Как ще се организира функционирането на ЕИСС, след като законопроектът предвижда само и единствено електронна форма, а за нуждите на страните – протоколът да се разпечатва на хартия?

Наказателният процес предвижда възможността, освен с присъда, наказателната отговорност на обвиняемия/подсъдимия да може да се

реализира и със споразумение, подписано от прокурора и неговия защитник. Това споразумение задължително се изготвя на хартиен носител и се предоставя на съда, заедно с писменото досъдебно производство, като основание за образуване на съдебното производство. Документът има правно значение, защото съдържа съгласието на договарящите се страни – представителят на обвинителната власт и защитника на обвиняемия (подсъдимия). Споразумението не може да се изготви в електронната система на съдилищата, защото прокурорът няма достъп до нея, защитникът – също. Освен това, съдържанието на окончателното споразумение се вписва в съдебния протокол и се подписва от съдията и процесуалните страни, включително и от подсъдимия. Правно значение има писменият документ, носещ саморъчните подписи, а не електронния документ на протокол, който е разпечатан, подписан и след това сканиран, за да се въведе отново в ЕИСС. По същия начин се процедира и при спогодба по наказателни дела от частен характер.

Представянето на други документи – пълномощни, писмени защиты, списъци за разноски и писмени доказателства в открито съдебно заседание е немислимо да се извършва чрез сканирането им в това заседание и връщането им на страните.

Посочените случаи не изчерпват хипотезите на документи по чл. 360з, ал. 3 ЗСВ, за които материалният носител има правно значение.

Също така процесуалните закони изискват в определени случаи представянето на преписи от документи, които до връчването на насрещната страна (например на препис от искова молба или жалба), същите следва да се съхраняват от органа на съдебна власт. Така следва да се процедира и с издадени на писмен носител изпълнителен лист, обезпечителна заповед, препис от съдебен акт – в тези случаи само материалният носител е с правно значение, независимо че не са доказателства според процесуалните норми.

Съхраняването на доказателства и на документи, подадени от страните или издадени от органа на съдебна власт, изисква запазването на съществуващите хартиени дела.

По така изложените съображения следва да се преосмисли дали законодателят е заложил в нормата на чл. 360з ЗСВ изискване със създаването на електронни дела да се изключи съществуването на хартиени дела. Необходимо е да се съобрази задължението на съдилищата да се осигурява съхраняването на доказателствата, за които материалният носител има правно значение, и задължителната писмена форма, която законът придава на някои процесуални действия на страните.

Тълкуването следва да се основе на целта на закона относно достъпа на страните до делата по електронен път. Ограничаването на този достъп само по електронен път, ако не се създават дела на хартиен носител, не би

могло да се приеме за легитимна законодателна цел. Разпоредбите на закона предписват създаването на пълни електронни образци на хартиените дела, но и без да изключват съществуването им на хартиен носител, предписват преобразуването на хартиените документи и електронни.

Следва да се има предвид, че съществуват категории дела, които са образувани като хартиени дела, и по които може да се изискат последващи действия от органа на съдебна власт, като например делбени дела, внесени в архив, или делата по регистрацията на политически партии.

Втората група въпроси, които поставя уредбата в глава 18а ЗСВ, е свързана с формата на съдебните актове и извършваните от съда процесуални действия. Електронната форма на съдебните актове, предписана в чл. 360а ЗВС, се въвежда и с предложението за изменение на ГПК.

В случаите, като например сключване на съдебна спогодба, съдебният акт по одобряване на спогодбата, обективиран в протокола от съдебно заседание, не би могъл да се издаде в електронна форма, тъй като договарят между страните следва да е подписан от тях, което не би било възможно, тъй като същите не са задължени да разполагат с квалифициран електронен подпис.

Макар предложението за нова ал. 8 на чл. 33 НПК в законопроекта да има претенциите да реши проблема със споразуменията по наказателни дела, подготвеното нововъведение не е удачно, защото текстът се отнася до съдебните актове, а те никога не се подписват от процесуалните страни по делото, а само и единствено от съдебния състав, който ги е постановил.

Издаването на съдебни актове в електронна среда би могло да е затруднено при технически проблеми, поради което ограничаването на формата на акта само до електронна такава, ще създаде затруднения в правораздаването, които в някои случаи, налагащи незабавно произнасяне на съда, биха довели до сериозни последици за страните.

От съществено значение е и въпросът, че въвеждането с процесуалния закон само на електронна форма на актовете, не отчита, че по образуваните и неприключили дела, които не са въведени в информационната система (ЕИСС), по делата, образувани в други системи, по които ще се извършват процесуални действия (като например делбените дела, делата за обезсилване на решения по чл.19, ал.3 ЗЗД, делата за регистрацията и вписване на промени в обстоятелствата за политическите партии), не може да се изпълни изискването на електронна форма на акта.

В случаите, в които в съдебните производства се контролират актове на органи извън съдебната система (по реда на ЗА, ЗННД, ЗЧСИ), липсата на съответното ниво на съвместимост на поддържаните системи води до

това, че електронното дело ще отразява само завършващата част на процеса. Не ни е известно да се предвиждат законови промени, задължаващи съответните органи да поддържат съвместими електронни системи, само по който начин ще се постигне единен достъп на страните до електронното дело в неговата цялост.

В заключение:

Според нас електронното правосъдие цели създаването на облекчен и отдалечен достъп на страните до съдебните дела и възможността те да извършват процесуални действия по електронен път, да им се връчват съобщения, както и да се запознават и да получават актовете на съда по електронен път, и този достъп важи за целия процес от подаването на исковата молба до приключване на производството. В този смисъл въвеждането на ограничение във формата на съдебния акт с изключване на писмената форма на хартиен носител със саморъчните подписи на съдебния състав само ще затрудни работата на съдилищата, без да допринесе за повишаване на ефективността при упражняване правата на страните. Въвеждането на актовете на съда в информационните системи на съдилищата в електронен вариант представлява действие по обявяване им и ако на същите се придаде характер на официални преписи, ще се постигне поставената цел за създаване на електронно правосъдие.

Посочените от нас проблеми **налагат изменения в Закона за съдебна власт**, както и съобразяването на поставените въпроси при обсъждане и приемане на предложениния проект за изменение на ГПК.

Изразеното от нас становище е отразено в съображенията и направените предложения за редакции на тестовете на законопроекта.

II. Предложения:

1. По предложеното изменение в § 13.

В чл. 73 се правят следните изменения и допълнения:

Създава се нова ал. 4:

„(4) Съдилищата осигуряват на страните възможност за заплащане на таксите по електронен път. В случай че искането за защита или съдействие е извършено в електронна форма съгласно чл. 102е в единния портал за електронно правосъдие, дължимата държавна такса се намалява с 15 на сто. При оттегляне на съгласието за връчване по този начин разликата до пълния размер на дължимата държавна такса се донася от ищеца в едноседмичен срок.“

Предложение: създаване на ново изречение на ал.4

„При невнасяне на таксата се прилага чл. 77.“

Коментар: Систематичното място на разпоредбата е чл.73 ГПК, тъй като в нормата на чл.129 ГПК са уредени последиците при невнасяне на държавна такса при подаване на исковата молба.

Новият текст изглежда така:

(4) Съдилищата осигуряват на страните възможност за заплащане на таксите по електронен път. В случай че искането за защита или съдействие е извършено в електронна форма съгласно чл. 102е в единния портал за електронно правосъдие, дължимата държавна такса се намалява с 15 на сто. При оттегляне на съгласието за връчване по този начин разликата до пълния размер на дължимата държавна такса се донася от ищеца в едноседмичен срок. При невнасяне на таксата се прилага чл. 77.

2. По предложеното изменение в § 14.

В част първа се създава глава единадесета „а” с чл. 102а – 102з:

„Глава единадесета „а“

ПРОЦЕСУАЛНИ ДЕЙСТВИЯ И АКТОВЕ В ЕЛЕКТРОННА ФОРМА

Процесуални действия и актове на съда в електронна форма

Чл. 102а. (1) Съдът издава актовете и извършва всички други предвидени в закона процесуални действия в електронна форма при условията на Закона за съдебната власт, освен ако поради естеството им това е невъзможно или по силата на закон е предвидено извършването им по друг начин.

Предложение за редакция:

Чл.102а./1/ Съдът може да издава актове и да извършва всички други предвидени в закона процесуални действия в електронна форма.

Коментар: Предложението е основано на изложените в становището ни съображения, както и предвид неудачното препращане на процесуалния към устройствения закон относно актовете на съда.

(2) Процесуални действия в електронна форма са налице, когато чрез тях се упражняват процесуални права, при което се използват устройства за електронна обработка, включително съхраняване на информацията, като упражняването на правата изцяло се осъществява чрез използването на проводник, радиовълни, оптически или други електромагнитни средства.

Предложение:

Вариант 1: ал.2 да отпадне

Вариант 2: да отпадат думите: “ чрез тях се упражняват процесуални права, при което”, след думата „информацията“ да се

добави „което“ и отпаднат думите „като упражняването на правата“, при което текстът е следният:

(2) Процесуални действия в електронна форма са налице, когато се използват устройства за електронна обработка, включително съхраняване на информацията, което изцяло се осъществява чрез използването на проводник, радиовълни, оптически или други електромагнитни средства.

Коментар: Неточно е процесуалните действия на съда да са определени като действия по упражняване на права, тъй като такива права съдът не упражнява. От друга страна, това определение е общо за действия в електронна форма, като не е ясна позицията на вносителя – дали съдилищата ще могат да извършват процесуални действия в електронна форма извън информационната система на съда.

(3) Електронните изявления на съдилищата трябва да отговарят на изискванията на Регламент (ЕС) № 910/2014 и Закона за електронния документ и електронните удостоверителни услуги.

Предложение: ал.3 да отпадне.

Коментар: С препращането в ал.3 не се внася яснота на поставения въпрос в коментара към предложената ал.2.

(4) Издаден в електронна форма акт на съда може да се възпроизвежда в документ на хартиен носител, който има значението на официален препис, след заверка от служител, овластен от ръководителя на съответния съд.

Предложение: да отпадне: „овластен от ръководителя на съответния съд“.

Коментар: Редакцията насочва към тълкуване, че този служител трябва да е изрично овластен, докато функциите на съдебните служители са определени в правилниците за администрацията на съдилищата.

Да се създаде ново изречение второ: „Акт на съда, издаден в писмена форма на хартиен носител, се възпроизвежда в електронна форма и има значение на официално копие, възпроизведено в информационните системи на съдилищата чрез обявяването му от служител с квалифициран електронен подпис.“

Коментар: Предложението е основано на изложените от нас съображения в началото на становището ни.

Текстът на разпоредбата би изглеждал така:

(4) Издаден в електронна форма акт на съда може да се възпроизвежда в документ на хартиен носител, който има значение на официален препис. Акт на съда, издаден в писмена форма на хартиен носител, се възпроизвежда в електронна форма и има значение на официално копие, възпроизведено в информационните системи на съдилищата чрез обявяването му от служител с квалифициран електронен подпис.

Задължение за приемане на процесуални действия в електронна форма

Чл. 102б. (1) Съдилищата са длъжни да приемат процесуални действия в електронна форма.

(2) Съдилищата не може да отказват приемането на електронни изявления, с които се извършват процесуални действия, когато:

1. са спазени изискванията на Регламент (ЕС) № 910/2014 и Закона за електронния документ и електронните удостоверителни услуги;
2. изявленията са подписани с квалифициран електронен подпис, когато законът изисква саморъчен подпис за валидността на определени изявления.

Задължение за информиране

Чл. 102в. (1) Съдилищата осигуряват възможност на лицата да извършват процесуални действия в електронна форма по достъпен начин или в удобен диалогов режим, включително за лица с увреждания.

(2) Съдилищата осигуряват свободно и безплатно подробна информация относно възможността да се извършват процесуални действия в електронна форма на интернет страниците си чрез единния портал за електронно правосъдие и на видни места в сградите им.

(3) При извършването на процесуални действия в електронна форма съдът предварително информира лицето по ясен, разбираем и недвусмислен начин относно:

1. техническите стъпки по създаването на изявлението;
2. възможността за достъп до електронното дело;
3. техническите средства за установяване и отстраняване на грешки при въвеждането на информация преди да бъде подадено изявлението;
4. възможността за получаване на възпроизведени на хартиен носител копия и преписи от електронното дело.

(4) Съдилищата осигуряват предоставянето на информация по електронен път за хода на делото.

Предложение: този текст следва да е в устройствения закон, тъй като е общ за всички процесуални закони, и следва да отпадне.

Техническа проверка на извършено действие в електронна форма

Чл. 102г. (1) При наличие на технологична възможност техническата проверка на извършено действие под формата на електронно изявление се извършва автоматизирано за съответствие със стандартите и изискванията, установени с наредба, приета от пленума на Висшия съдебен съвет след съгласуване с председателя на Държавна агенция „Електронно управление“, относно:

1. електронен формат на извършваните изявления;
2. липса на компютърни вируси и програми за разстройване дейността на компютърни системи, за узнаване, заличаване, изтриване или копиране на компютърни данни;
3. големина на файлове;
4. възможността да се идентифицира страната.

(2) Лицето, извършващо действието в електронна форма, се уведомява незабавно на посочения от него електронен адрес в случай на технически нередовности.

Предложение: текстът следва да е в устройствения закон или да се изясни: за какви технически нередовности се отнася; кой уведомява лицето /техническо лице или след разпореждане на съдия/; какви са последиците за страната с оглед на спазване на процесуалните срокове.

Потвърждаване при електронни изявления

Чл. 102д. (1) След регистриране на постъпил входящ електронен документ в информационната система, чрез която се извършват процесуални действия в електронна форма или се заявява извършването на удостоверителни изявления, автоматично се генерира и се изпраща потвърждение до страната за получаването му.

(2) Потвърждението е електронен документ, който съдържа най-малко следните реквизити:

1. регистрационен номер;
2. име на адресата;
3. време на получаване на входящия електронен документ;
4. информация за достъп до електронния документ и до всички приложения към него документи.

(3) Потвърждението се изпраща на електронния адрес на страната.

Процесуални действия на страните в електронна форма

Чл. 102е. Всички процесуални действия на страните може да се извършват в електронна форма, освен ако поради естеството им това е невъзможно или по силата на закон е предвидено извършването им по друг начин.

Електронни изявления до съда

Чл. 102ж. (1) Идентификацията на лицата, подаващи електронни изявления, се извършва по реда на Закона за електронната идентификация, посредством удостоверителна услуга за електронна идентификация, предоставяна от квалифициран доставчик на удостоверителни услуги и вписана в доверителния списък на Комисията за регулиране на съобщенията по смисъла на Регламент (ЕС) № 910/2014 или чрез уведомена схема за електронна идентификация по смисъла на Регламент (ЕС) № 910/2014.

(2) Електронните изявления до съда се подписват с квалифициран електронен подпис, когато законът предвижда писмена форма за извършването им и наличие на подпис.

Приложения

Чл. 102з. (1) Когато електронните изявления до съда се подават от пълномощник, към изявлението се представя електронен образ на пълномощното, снет със съответно устройство, освен ако упълномощаването не се извършва от страната по електронен път. В случай че упълномощаването е извършено по електронен път, пълномощното следва да е подписано с квалифициран електронен подпис и по начин, позволяващ удостоверяване на времето на подписване на пълномощното с точност до година, дата, час, минута и секунда с квалифицирано удостоверение за време.

Предложение за създаване на изречение второ на ал.1:

„Когато към електронните изявления са представени електронни образци на приложения или пълномощни, издадени на хартиен носител, при оспорване от страните или при поискване от съда, лицето, депозирало електронното изявление, следва да представи оригинала на документа или официално заверен препис от него. Ако не стори това в определения от съда срок, се прилагат последиците по чл.101, ал.2. съответно по чл.183, чл.129, ал.3, чл.262, ал.2 или чл.286 ГПК.“

Коментар: Предложението е основано на изложените в становището ни съображения.

Новият текст изглежда така:

(1) Когато електронните изявления до съда се подават от пълномощник, към изявлението се представя електронен образ на пълномощното, снет със съответно устройство, освен ако упълномощаването не се извършва от страната по електронен път. Когато към електронните изявления са представени електронни образци на приложения или пълномощни, издадени на хартиен носител, при оспорване от страните или при поискване от съда, лицето, депозирало електронното изявление, следва да представи

оригинала на документа или официално заверен препис от него. Ако не стори това в определения от съда срок, се прилагат последиците по чл.101, ал.2, съответно по чл.183, чл.129, ал.3, чл.262, ал.2 или чл.286 ГПК. В случай че упълномощаването е извършено по електронен път, пълномощното следва да е подписано с квалифициран електронен подпис и по начин, позволяващ удостоверяване на времето на подписване на пълномощното с точност до година, дата, час, минута и секунда с квалифицирано удостоверение за време.

(2) Документ за внесени държавни такси и разноси по сметка на съда не се представя, ако са заплатени по електронен път в процеса на подаването на изявлението и в информационната система, използвана от съда, е получено електронно уведомление за плащането.

(3) Към електронни изявления преписи за страните не се представят. Съдът възпроизвежда изявенията и приложенията към тях в необходимия брой преписи на хартиен носител и след заверка от служител на съда ги изпраща на участниците в производството, които не са заявили, че желаят да получават електронни изявления от съда или не са задължени да получават такива. За възпроизвеждането страната, извършила действието в електронна форма, заплаща предварително такса на брой страници, определена с тарифата по чл. 73, ал. 3, освен в случаите по чл. 83.”

3. По предложеното изменение с § 15.

В чл.127 се правят следните изменения и допълнения:

I вариант на т. 2:

1. В ал. 1 т. 2 се изменя така:

„2. името и адреса на ищеца и ответника, на техните законни представители или пълномощници, ако имат такива, електронен адрес и телефонен номер на страните и техните представители или пълномощници, единния граждански номер на ищеца и номера на факса и телекса, ако има такива.”

II вариант на т. 2:

„2. името и адреса на ищеца и ответника, на техните законни представители или пълномощници, ако имат такива, електронен адрес и телефонен номер на ищеца и неговите представители или пълномощници, единния граждански номер на ищеца и номера на факса и телекса, ако има такива.”

Предложение: да се приеме втори вариант.

2. Създава се ал. 5:

„(5) Исковата молба и писмените доказателства към нея може да бъдат подадени в електронна форма при спазване на изискванията на глава осемнадесета „а” от Закона за съдебната власт.”

Предложение: вместо: „при спазване на изискванията на глава осемнадесета „а“ от Закона за съдебната власт“, да се добави: „при спазване на изискванията на този кодекс.“

Коментар: Предложението е основано на неудачното препращане на процесуалния към устройствения закон, както и предвид разписаните изисквания в процесуалния закон – чл.102е.

Текстът изглежда така:

(5) Исковата молба и писмените доказателства към нея може да бъдат подадени в електронна форма при спазване на изискванията на този кодекс.

4. По предложеното изменение с § 16.

В чл. 129 се създава ал. 7:

„(7) При невнасяне на таксата по чл. 73, ал. 5, изречение трето се прилага чл. 77.“

Предложение: §16 да отпадне с оглед на предложението ни по §13.

5. Създаване на нов Параграф (по предложената номерация 17а) §17а

В чл.150, ал.2 ГПК се създава ново изречение второ:

„Когато съдебният протокол се съставя като електронен документ в информационната система на съда и се налага да се положат подписи от страните, протоколът се изготвя и на хартиен носител.“

6. Създаване на нов §17б

Чл.235, ал.4 се изменя така:

„Решението заедно с мотивите към него се изготвя в писмена форма на хартиен носител или в електронна форма.“

7. Създаване на нов §17в

Чл.236, ал.3 ГПК се изменя така:

“Решението се подписва от всички съдии, взели участие в постановяването му със саморъчен подпис, а когато решението е изготвено като електронен документ в информационната система на съда- с квалифициран електронен подпис.“

Коментар: Предложенията по §17а, §17б и §17в са основани на изложените в становището ни съображения.

8. По предложението за изменение с § 21.

В глава тридесет и шеста се създава чл. 409а:

„Изпълнителен лист в електронна форма

Чл. 409а. (1) Изпълнителният лист може да се издава и в електронна форма чрез обявяването му по електронното дело. Само вискателят и посочените от него процесуални представители и съдебни изпълнители имат право на достъп до обявения изпълнителен лист.“

Предложение: да отпадне: „чрез обявяването му по електронното дело“, както и цялото изречение второ и да се добави ново изречение второ: „В молбата за издаване на изпълнителен лист страната следва да посочи дали изпълнителният лист да се издаде в електронна форма.“

Коментар: Изпълнителният лист, за да е издаден в електронна форма, трябва да е обявен.

Новият текст изглежда така:

Чл. 409а (1) Изпълнителният лист може да се издава и в електронна форма. В молбата за издаване на изпълнителен лист страната следва да посочи дали изпълнителният лист да се издаде в електронна форма.

(2) В регистъра се обявяват и всички актове на съда относно отмяна.”

Коментар: „отмяна“ е много общо, не е ясно какво точно се има предвид, както и кой „регистър“ се визира.

9. По предложението за изменение с § 24.

В чл. 420 се създава ал. 6:

„(6) Влязлото в сила определение за спиране на принудителното изпълнение се отбелязва по електронното дело, когато заповедта за изпълнение е издадена в електронна форма.“

Предложение: да отпадне.

Коментар: Определението за спиране подлежи на незабавно изпълнение, независимо от обжалването му, както и тъй като всеки акт на съда ще се обявява по електронното дело, то разпоредбата е лишена от смисъл.

10. По предложението за изменение с § 25.

В чл. 423 се създава ал. 5:

„(5) Когато заповедта е издадена в електронна форма, определенията за спиране и за обезсилване се отбелязват по електронното дело.”

Предложение: да отпадне.

Коментар: същият, като по пар.24.

11. В заключителните разпоредби:

Предложение: Създаване на § 36.

§36. В Закона за съдебната власт:

Чл. 360а. (Нов - ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 09.08.2016 г.) Органите на съдебната власт извършват удостоверителни изявления, издават актове и извършват всички други предвидени в закона процесуални действия в електронна форма.

Предложения:

1 вариант:

Чл.360а ЗСВ Органите на съдебната власт могат да извършват удостоверителни изявления, да издават актове и да извършват всички други предвидени в закона процесуални действия в електронна форма.

2 вариант:

Чл. 360а ЗСВ Органите на съдебната власт извършват удостоверителни изявления, издават актове и извършват всички други предвидени в закона процесуални действия и/или в електронна форма.

Коментар: По съображенията ни, изложени в настоящото становище, което се отнася и всички следващи предложения.

Чл. 360ж. (Нов – ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 1.01.2021 г. - изм., бр. 11 от 2020 г., в сила от 8.08.2019 г.) (1) Изявленията и актовете, подавани до органите на съдебната власт на хартиен носител, както и всички документи и информация на хартиен носител, се въвеждат в информационната система на органите на съдебната

власт чрез снемане на електронен образ във вид и по начин, позволяващи възпроизвеждането им.

(2) Документите и информацията, представени на електронен носител, постъпили по електронен път или въведени в информационната система на органите на съдебната власт, се обработват и съхраняват по начин, гарантиращ защитата от грешки, подправяне и загуба.

(3) Пълното и точно съответствие на снетия електронен образ със снемания оригинал, както и на въведената електронна информация, се удостоверяват от служители, определени от административния ръководител на органа на съдебната власт. Удостоверяването се извършва чрез полагане на подпис на служителя върху хартиения носител, а на въведените електронни образи – чрез подписването им с електронен подпис на служителя.

Предложение: да отпаднат думите: „определени от административния ръководител“ в ал. 3.

Коментар: Редакцията насочва към тълкуване, че този служител трябва да е изрично овластен, докато функциите на съдебните служители са определени в правилниците за администрацията на съдилищата.

Новият текст изглежда така:

(3) Пълното и точно съответствие на снетия електронен образ със снемания оригинал, както и на въведената електронна информация, се удостоверяват от служители. Удостоверяването се извършва чрез полагане на подпис на служителя върху хартиения носител, а на въведените електронни образи – чрез подписването им с електронен подпис на служителя.

(4) До доказване на противното се смята, че електронните документи и информацията, създадени по посочения в ал. 1 начин, са идентични с представените, съответно въведените електронни документи и информация по ал. 2.

Предложение: ал. 4 да отпадне.

Коментар: Освен съображенията, изложени в настоящото становище, е недопустимо устройственият закон да съдържа презумпция за идентичност на документи и информация, да определя доказателствена сила на документите и да налага разпределение на доказателствена тежест, тъй като това е процесуална норма.

(5) Представените документи и носителите на информация се връщат на подателя незабавно след въвеждането им в системата.

Предложение:

След края на изречението да се добави: „ когато е образувано само електронно дело и са представени документи, за които материалният носител няма правно значение.“

и да се създаде на ново изречение второ:

„Направените изявления и представените документи на хартиен носител се прилагат по делото, водено на хартиен носител в оригинал или в заверени от страните копия, а документите и информацията на електронен носител се възпроизвеждат като копия по делото, водено на хартиен носител.“

Новият текст изглежда така:

(5) Представените документи и носителите на информация се връщат на подателя незабавно след въвеждането им в системата, когато е образувано само електронно дело и са представени документи, за които материалният носител няма правно значение. Направените изявления и представените документи на хартиен носител се прилагат по делото, водено на хартиен носител в оригинал или в заверени от страните копия, а документите и информацията на електронен носител се възпроизвеждат като копия по делото, водено на хартиен носител.

(6) Пленумът на Висшия съдебен съвет осигурява технологичната и техническата възможност на органите на съдебната власт за извършване на действията по ал. 1 и 2.

Чл. 360з. (Нов – ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 9.08.2016 г.) (1) (В сила от 1.01.2021 г. - изм., ДВ, бр. 11 от 2020 г., в сила от 8.08.2019 г.) При извършване на процесуално действие, което поставя началото на отделно производство, в информационната система на органа на съдебната власт се образува електронно дело.

Предложение: след думата „образува“ да се добави: „и/или“

Новият текст изглежда така:

Чл. 360з. (Нов – ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 9.08.2016 г.) (1) (В сила от 1.01.2021 г. - изм., ДВ, бр. 11 от 2020 г., в сила от 8.08.2019 г.) При извършване на процесуално действие, което поставя началото на отделно производство, в информационната система на органа на съдебната власт се образува и/или електронно дело.

(2) Електронното дело е съвкупност от свързани електронни записи в информационната система на органа на съдебната власт, която съдържа всички електронни документи и информация, създадени или предоставени от участниците в производството и органите на съдебната власт във връзка с упражнени процесуални права или удостоверителни изявления, всички електронни документи и доказателства по чл. 360ж и други данни, обработвани от органа на съдебната власт във връзка с производството.

(3) Органите на съдебната власт осигуряват съхраняването на доказателствата, за които материалният носител има правно значение, както и такива, които поради естеството си не могат да се преобразуват в електронна форма по реда на чл. 360ж.

Предложение за изменение на ал.3:

„Органите на съдебната власт образуват дела на хартиен носител и осигуряват съответствието между хартиеното и електронното дело чрез въведените информационните системи. Органите на съдебна власт осигуряват съхраняването на доказателствата и документите на материалния носител, на който са създадени. Изявления, процесуални действия на страните и на органа на съдебна власт, както и актовете на органа на съдебна власт, направени или изготвени в електронна форма, се възпроизвеждат като копия по делото на хартиен носител, с изключение на случаите, когато е образувано само електронно дело. Органите на съдебната власт осигуряват съхраняването на доказателствата и документите, за които материалният носител има правно значение, както и такива, които поради естеството си не могат да се преобразуват в електронна форма по реда на чл. 360ж, когато делото е образувано само като електронно, в дело на хартиен носител, съответно по реда за съхраняване на веществените доказателства.“

(4) Органите на съдебната власт осигуряват на лицата, които имат право на достъп до делата, отдалечен, непрекъснат и безплатен достъп по електронен път до електронните дела, както и технологии и средства за достъп до електронните дела в помещенията, където се намират администрациите им. На лицата се осигурява и достъп до доказателствата по ал. 3.

Предложение: В изречение второ след думата „доказателствата“ да се добави „и документите“.

Новият текст изглежда така:

(4) Органите на съдебната власт осигуряват на лицата, които имат право на достъп до делата, отдалечен, непрекъснат и безплатен достъп по електронен път до електронните дела, както и технологии и средства за достъп до електронните дела в помещенията, където се намират администрациите им. На лицата се осигурява и достъп до доказателствата и документите по ал. 3.

Предложения по измененията на НПК с § 35 от преходните и заключителните разпоредби на законопроекта за изменение и допълнение на ГПК:

1. Споделяме нормативните усилия на създателите на законопроекта да въведат нови правила на дистанционна връзка между страните в наказателното производство, когато това се налага от обявено за страната извънредно положение, военно положение, бедствие, епидемия и при други случаи на действието на непреодолима сила. Затова подкрепяме предложенията за допълнения на чл. 64, ал. 2 и 7 и чл. 270, ал. 2 НПК, касаещи провеждането на мерки за неотклонение чрез видеоконферентна връзка.

Считаме, че предложените допълнения на чл. 64, ал. 2 и 7, както и на чл. 270, ал. 2 НПК използването на термина „*форсмажорни обстоятелства*“ не е коректно. Понятието е чуждица, привнесена в старото ни гражданско законодателство от френски език, а в българския език има собствено значение, известно като „*непреодолима сила*“. В съвременните Наказателно право и Наказателнопроцесуално право думата „форсмажор“ няма самостоятелно значение, тя е чужда за теоретичната мисъл и не се използва в съдебната практика. Не се използва и терминът „непреодолима сила“, присъщи за облигационните и вещните правоотношения. Наказателният процес не може да бъде предпоставен от належащото разрешаване или от спешното преодоляване на действието на пречки от природно, биологично или човешко естество. Такива могат да бъдат: земетресение, наводнение, срутване на земна маса, пожар, ураган, цунами, вирусна епидемия, бактериална зараза, воденето на военни действие или обявяването на военно положение, химическо обгазяване, бактериално оръжие и мн.др. Форсмажорно обстоятелство може да се яви и едно пътнотранспортно произшествие, в която обвиняемият или подсъдимият участва и поради това – да не може да се яви в съдебно заседание за вземане или за изменение на мярката му за неотклонение.

Тъй като в законопроекта е предвидено самоличността на обвиняемия да се удостоверява от началника на затвора или от началника на ареста, или определен по съответния ред техен служител, присъствието на задържаното лице явно е подсигурано по такъв начин, че действието на природните сили е силно ограничено до невъзможността за конвоиране на задържания от затворническата администрация или от полицейските служби – напр. прекъснат от наводнение или срутване път за обществено ползване и др. Обявяването на извънредно положение, епидемия и други форсмажорни обстоятелства не могат да бъдат пречка за личното явяване на обвиняемия, освен по изричното съгласие на процесуалните страни в

наказателното производство – прокурор, обвиняем/подсъдим, защитник, както и след санкцията на съдебния състав. Ето защо употребата на думата „форсмажорни обстоятелства“ е напълно безсмислена и преобладаващите случаи на осъществена видеоконферентна връзка по наказателни дела в реалната практика ще се решават по последната от изброените възможности, а именно - при изразено писмено съгласие на обвиняемия и неговия защитник. Може да се предвиди съгласието на защитника да се изрази и устно в откритото съдебно заседание или предварително да бъде дадено в електронна форма и подписано от квалифициран електронен подпис (КЕП), притежаван от адвоката.

Вече със ЗИДНПК, обн. ДВ, бр. 98 от 17.11.2020 г., са приети изменения на чл. 65, ал. 3, в която е въведена възможността на задържания обвиняем, чрез видеоконференция, същата да се проведе тогава, когато той е съгласен и това няма да попречи за упражняване на неговото право на защита. Тези условия са относими и към предложените промени на чл. 64, ал. 2 и ал. 7, както и на чл. 270, ал. 2 НПК. Но във вече действащата разпоредба на чл. 55, ал. 3 не фигурира понятието „форсмажорни обстоятелства“, а и промени в този текст не се предлагат със законопроекта.

Предложение: да бъдат заличени от законопроекта думите „други форсмажорни обстоятелства“, като бъдат заместени със словосъчетанието „други обстоятелства, които налагат това“ в разпоредбите на чл. 64, ал. 2 и 7, чл. 270, ал. 2 НПК, както и да се съобрази изменението на тези норми с предишни изменения в друга норма, систематично свързана с тях.

Промените след направените предложения изглеждат така:

„3. В чл. 64:

а) в ал. 2 се създава изречение второ:

„При обявено извънредно положение, военно положение, бедствие, епидемия, ~~други форсмажорни обстоятелства~~ други обстоятелства, които налагат това или при изразено писмено съгласие на обвиняемия и неговия защитник, когато това няма да попречи на упражняване на правото на защита, обвиняемият може да участва в делото и чрез видеоконференция, като в тези случаи самоличността му се удостоверява от началника на затвора или началника на ареста или от определен от тях служител .“;

б) в ал. 7 се създава изречение трето:

„При обявено извънредно положение, военно положение, бедствие, епидемия, ~~други форсмажорни обстоятелства~~ други обстоятелства, които налагат това или при изразено писмено

съгласие на обвиняемия и неговия защитник, когато това няма да попречи на упражняване на правото на защита, обвиняемият може да участва в делото и чрез видеоконференция, като в тези случаи самоличността му се удостоверява от началника на затвора или началника на ареста или от определен от тях служител.”

....

17. В чл. 270, ал. 2 се създава изречение второ:

„При обявено извънредно положение, военно положение, бедствие, епидемия, ~~други форсмажорни обстоятелства~~—други обстоятелства, които налагат това или по писмено искане на подсъдимия и неговия защитник и по преценка на съда, когато това няма да попречи на упражняване на правото на защита, подсъдимият може да участва в делото и чрез видеоконференция, като в тези случаи самоличността му се удостоверява от началника на затвора или от негов представител.”

2. В редица предложения за допълнения на чл. 75, ал. 1 и 3, чл. 79, чл. 82, ал. 1, чл. 87, ал. 1, чл. 90, ал. 1, чл. 99, ал. 1, чл. 149, ал. 3 се предлага допълване на процесуалните права на някои страни в наказателното производство да изпращат искания, възражения и бележки по електронен път, подписани с КЕП. Законното допълнение подкрепяме, макар да считаме, че освен лицата, упражняващи адвокатска професия, които по законов начин ще бъдат принудени да се снабдят с КЕП и да плащат ежегодно за неговата поддръжка, останалите физически лица (обвиняем, пострадал, частен обвинител, частен тъжител, граждански ищец и граждански ответник) няма да притежават КЕП и допълнението в техните процесуални права няма да бъде ефективно реализирано. В наказателния процес важи основен принцип – на устността и на непосредствеността. Ограничаването на това основно начало следва да бъде внимателно преценено и обмислено.

Подкрепяме и предвидената процесуална възможност за връчване на призовки, съобщения и книжа да се извършва и на заявен от адресата негов електронен адрес (чл. 178, ал. 8 и 9 НПК), други искания и възражения по чл. 320, ал. 1, 3, 5 и 6, чл. 322, чл. 350, ал. 3 и 4 и чл. 351, ал. 3 и 4 НПК както и регламентираната процедура на удостоверяване на получените по електронен път книжа по чл. 180, ал. 8, 9, 10 и 11 НПК, при категоричната перспектива това допълнително да натовари съдебните деловодители с нови функции и задължения.

3. Удачни са и предвидените в чл. 209, ал. 2, чл. 247, ал. 2 НПК процесуални възможности за подаване на електронни съобщения с КЕП за извършено престъпление, което да послужи за законен повод за образуване на наказателно производство, както и изпращането до съда на

обвинителни актове и частни тъжби, подписани с КЕП. (Когато подсъдимите са много във финансова тежест на съда е да размножи обвинителните актове и тъжбите според броя на подсъдимите и да им ги изпрати по обичайния ред с призовка, запечатани в плик.) Същото се отнася и до постановлението на прокуратурата по чл. 375 НПК.

4. Някои от предложените промени в НПК, свързани с внедряването на ЕИСС, са твърди **радикални** и не държат сметка на няколко особено съществени обстоятелства.

На първо място, Единната информационна система на съдилищата още не е въведена. Към настоящия момент тя е експериментална за внедряване в някои съдилища, основно малки по териториален район и по обем на работа районни съдилища (Елена, Велико Търново, Костинброд, Сливница, Омуртаг, Търговище, Елхово, Тополовград, Чепеларе и Смолян), от окръжните съдилища – във Варна, Благоевград, Перник, Велико Търново и Смолян, а от апелативните само – в София и във Велико Търново. ЕИСС още е в процес на доработка и обновяване на новосъздадени промени в нея от разработчика. Тя не е издържала проверката на времето. От пилотното ѝ внедряване в някои съдилища станаха видими редица проблемите в работата на ЕИСС, които са безбройни и показват липсата на годност и съвършеност за работа. Такова е всеобщото мнение на потребителите в тези съдилища, за което свидетелстват и многобройните предложения от съдилищата за промени, отстраняване на несъвършенства и доработка, изпратени до Висшия съдебен съвет в последните месеци. Системата все още не е пригодена за работа в деловодствата, в регистратурата и особено при изготвянето на съдебните протоколи и на съдебните актове. Има редица несъвършенства и безсмислици, част от които се отстраняват по преценка от фирмата-изпълнител на проекта, а за други, служителите на „Информационно обслужване“ ЕАД пишат, че препоръките на съдилищата са им неясни, неуточнени и няма да променят.

На второ място, ЕИСС е все още само кабинетна разработка. Не е работила в нормална работна среда. Все още не е разкрит пълния потенциал на системата, която подлежи на усъвършенстване и подобрения. Предвиждането на **радикални промени** в НПК и в ГПК, преди да сме видели начина на работа на ЕИСС и доколко тя отговаря да заложените за близкото бъдеще условия да замести изцяло хартиените дела с електронни, не е разумно.

На трето място, ЕИСС все още не е достатъчно интелигентна електронна система, която да облекчава работата на съдебните служители и магистрати. Напротив, твърде тромава е, изисква ненужни повторения на отделни операции с многобройни кликания в самата електронна среда.

На четвърто място, ЕИСС е система на съдилищата. Не е предвидено с нея да работят органите на Прокуратурата или следствените отдели в страната, още по-малко – не съществува дори хипотетична идея с нея да работят разследващите полицаи, разследващите митнически инспектори и полицейските органи – в случаите по чл. 194, ал. 3-5 НПК. След като ЕИСС ще способства съдебните дела да бъдат изцяло в електронна форма, хартиените носители на писмени доказателствени средства и на веществени доказателствени средства в наказателния процес не е заличена. Всички досъдебни производства, водени по НПК, дълги години ще бъдат все още на хартия. Тогава – какво се спестява с електронното досие.

На пето място, наложилите се стандарти в съвременния живот все още не са отrekli като ненужна писмената форма на документиране. Значителна част от отношенията между хората, с държавните и с общинските органи, с търговските правни субекти и т.н. се осъществяват чрез използването на писмената форма. Отричането на писменото документиране на съдебния протокол и на съдебните актове и рязката им подмяна с електронна форма, съществуваща само в електронна среда, считаме за прекалено прибързана и обществено неподготвена промяна.

Преди новата ЕИСС да бъде утвърдена в работата на съдилищата (нямаме предвид само да бъде приета с решение на ВСС), да покаже напред във времето, че работи добре и всички несъвършенства са отстранени, а работата с нея – лека и облекчена за потребителите, следва да бъде **запазена паралелната възможност за едновременно съществуване на делото на хартия и в електронна среда**. Принципната ни позиция е, че наказателните дела следва да бъдат движено по обичайния досега ред на хартиен носител, а сканирането на отделни документи, прибавянето на съдебните протоколи и съдебните актове в електронна среда и др. да се предвиди като **възможност за тяхното оповестяване** на страните в процеса.

Ето защо считаме, че някои от предложените промени в НПК са твърде **радикални и ненавременни**, защото съдебната ни система и обществото, като цяло, са готови да посрещнат новите промени за незабавна подмяна на хартиените съдебни актове с електронна форма на акта, на хартиените съдебни протоколи – с електронни и т.н.

5. Така например, измененията на чл. 310, ал. 1 и 2 НПК, с които се въвежда **само** електронна форма на **присъдата**, като форма за действителност (*ad solemnitatem*) в наказателния процес не отговарят на съвременното развитие на българското общество. Промяната на законопроекта е прибързана, ненавременна и не държи сметка на обстоятелството, че при срив на ЕИСС, блокиране на нейната работа, изгубване или изтриване на данни от системата или дори злоумишлени

действия в системата, това ще доведе до заличаване на електронния съдебен акт и безвъзвратната му загуба по конкретното електронно дело, за съда, за всички процесуални страни и за обществото като цяло. Актът няма да бъде наличен, ще липсва, от него не могат да се издават преписи, загубва се неговото конститутивно действие, няма да бъде достъпен за страните и за всички потребители на ЕИСС и на други електронни системи за съхранение на съдебна практика.

Настояваме да се запази **хартинената форма** на всички видове съдебни актове: **присъда, въззивни и касационни решения, решения за възобновяване на наказателни дела, определенията** по движение на делото или с друго правно значение (за прекратяване или спиране на наказателните производства) и др., които, както и досега, да бъдат подписвани саморъчно от съдебните състави и именно тази форма да бъде действителната за изготвения и обявен съдебен акт. Същият акт може да бъде сканиран или внедрен в ЕИСС като електронен документ, като неговото значение има само **оповестителен** ефект. Само така съдебните учреждения ще могат да гарантират, че действителните права и задължения на страните, наложените санкции и др. въпроси с правно значение са закрепени на хартиен носител, който се пази и съхранява по утвърден с десетилетия ред, а електронният образец на същия акт да послужи за осведомяване и за удобство на членовете на нашето общество.

Отделен е въпросът, доколко удачна е формулировката на чл. 310, ал. 1 НПК – присъдата да се подписва от „всички членове на състава на съда“, защото съдебните заседатели няма да разполагат с КЕП. Обратното би натоварило неимоверно българската съдебна система с финансови разходи за разкриване и ежегодна поддръжка на КЕП за всички съдии и одобрени за съответния мандат съдебни заседатели. Като прибавим към тях и всички съдебни помощници и съдебни служители – деловодители, секретари, специализирана и обща администрация, призовкари и т.н., общото число на потребителите на КЕП нараства главоломно, а финансовите средства за това ще отиват по сметката на „Информационно обслужване“ АД, който поддържа системата на КЕП.

Считаме за ненужно съдебните актове, постановявани от колективни (тройни или петорни) съдебни състави от професионални съдии да бъдат подписвани поотделно от членовете с КЕП. Това би забавило обявяването на съответния съдебен акт в ЕИСС и неговата видимост от процесуалните страни по делото и от други лица. Подобни действия могат да се запазят за близкото ни бъдеще, когато обществото ще бъде достатъчно подготвено житейски, технически и софтуерно, да замени изцяло хартиените съдебни актове и дела с електронни. Вместо подписването с КЕП от всеки съдия предлагаме да се предвиди възможността присъдата, решенията и определенията да се въвеждат в

ЕИСС в електронна форма **само** за тяхното оповестяване и да се подписват с КЕП от съдията-докладчик.

Новата алинея 8 на чл. 33 НПК показва неразбиране на основни правила и принципи от наказателнопроцесуалното право. От всички видове съдебни актове няма такъв, който да бъде приподписван и от процесуалните страни по делото, освен от съдебния състав, който го е постановил. Според чл. 382, ал. 6 НПК съдържанието на окончателното споразумение (дори и след направените промени по предложение на съдията) **се вписва в съдебния протокол**, а не в съдебното определение по ал. 7. Друга процесуална възможност е съдебната спогодба по дела от частен характер - условията между страните по спогодбата (частен тъжител и подсъдим) да се **впишат в съдебния протокол**, а съдът с определение да прекрати наказателното производство, поради постигнатите договорености между страните и да не постанови присъда, а в случаите на спогаждане пред въззивния съд – отново спогодбата да се впише в **съдебния протокол**.

Не е възможно с нормативна промяна на НПК да се предвиди, че съдебните актове се изготвят **само** като електронен документ в ЕИСС, без да се предвиди втори вариант в случаите на проблеми с електронната среда от всякакво естество. Ето защо предложеното изменение считаме за неуспешно. Промяната не е навременна, защото обществените отношения не са намерили до такава висша степен, че да се отрече хартиената форма на постановяване на съдебните актове. Затова и предложените изменения на чл. 33 и чл. 310 НПК са прибързани.

Предложената в законопроекта редакция на чл. 310, ал. 1 НПК също показва **неразбиране на правната същност на понятията** „обявяване“, „изготвяне“, „постановяване“ и „подписване“ на съдебните актове. В чл. 310, ал. 1 НПК се съдържа задължението на председателя на съдебния състав, който винаги е съдия от първоинстанционния съд, да **обяви присъдата** в срочната книга на съдебното учреждение, която обичайно се съхранява в деловодството. Обявяването не е идентично с изготвянето и с постановяването на един съдебен акт. Това са различни етапи в стадия на съдебното заседание. Според сега действащият чл. 310 НПК присъдата се обявява от председателя на съдебния състав незабавно, след като е подписана от всички членове на състава на съда, т.е. – съдебният акт вече е постановен след полагането на всички саморъчни подписи, а преди това е изготвен (съставен) от съдията-докладчик (или от съдебния секретар, под диктовката на докладчика). Когато изготвянето на мотивите е отложено, председателят обявява само диспозитива, подписан от всички членове на състава на съда. Когато някой от съдебния състав е на особено мнение, мотивите се подписват от всички членове, като особеното мнение се излага в писмена форма и се подписва от неговия

автор. Това обстоятелство се отразява в диспозитива на присъдата. По същия начин се подхожда и при изготвяне, подписване и обявяване на въззивните и на касационните съдебни актове, съгласно чл. 339, 340 и 354, ал. 4 НПК. Съгласно чл. 57 от Правилника за администрацията на ВКС съдебните секретари обработват делото след постановяване на съдебното решение, а според чл. 59, ал. 1 от Правилника с обявяване на решението в срочната книга, то се обявява и в деловодната система. Посочените правила регулират техническата дейност по обявяване на съдебното решение и публикуването му.

Предложение: ДА ОТПАДНАТ предложенията в законопроекта нови редакции на чл. 33, ал. 7 и 8 и на чл. 310, ал. 1 от НПК, като неуспешни, ненавременни и прибързани, *ИЛИ* текстовете на чл. 33, ал. 7 и чл. 310 от НПК да бъдат **РЕДАКТИРАНИ** по следния начин:

Промените след направените предложения изглеждат така:
1. В чл. 33:

a) в заглавието след думите „Ред за постановяване на актовете“ се поставя точка и се добавя „Форма на съдебните актове“;

b) създават се ал. 7 и 8:

„(7) Съдебните актове могат да се ~~изготвят~~ въведат и като електронен документ в единната информационна система на съдилищата от съдията-докладчик ~~и се подписват~~ с квалифициран електронен подпис.

~~(8) Когато следва да бъдат положени подписи на страни, съдебният акт се изготвя и на хартиен носител. Тези актове се въвеждат в електронна форма в единната информационна система на съдилищата.“~~

ИЛИ друг вариант на новата ал. 7:

„(7) Съдебните актове могат да се ~~изготвят~~ въведат и като електронен документ в единната информационна система на съдилищата от съдията-докладчик и се подписват с квалифициран електронен подпис от членовете на съдебния състав.“

....

18. В чл. 310 ал. 1 се изменя така:

~~„(1) Присъдата се изготвя в единната информационна система на съдилищата и се обявява от председателя незабавно, след като е подписана с квалифициран електронен подпис от всички членове на състава на съда.“~~

18. В чл. 310 се създава нова ал. 6 със следното съдържание:

„(6) Присъдата се въвежда и в единната информационна система на съдилищата, след като бъде обявена в сročната книга, като се подписва с квалифициран електронен подпис от председателя.“

5. Прибавяйки изложените вече по т. 4 резерви считаме, че съдебният протокол може да бъде изготвян в електронна среда и подписан с КЕП от секретаря, но само за нуждите на ЕИСС. За делото протоколът следва да бъде разпечатан на хартиен носител и подписан саморъчно, както и досега, от председателя на съдебния състав и от съдебния секретар.

Предложение: ДА ОТПАДНЕ предложението в законопроекта нова редакция на чл. 311, ал. 2 от НПК, като бъде създадена нова алинея 3 със следното съдържание:

19. В чл. 311 се добавя нова ал. 3 със следното съдържание:

„(3) Протоколът за от съдебното заседание може да се въведе и ~~се изготвя~~ в единната информационна система на съдилищата, като се подписва с квалифициран електронен подпис от председателя и от съдебния секретар. Когато са положени саморъчните подписи на процесуалните страни с правно значение за одобреното окончателно споразумение по реда на чл. 382, ал. 6, протоколът се сканира в електронна форма с образите на положените подписите от страните и като единен електронен документ се въвежда в информационната система.

Досегашната ал. 3 стават ал. 4.“

19. В чл. 311 ал. 2 се изменя така:

~~*„(2) Протоколът за съдебното заседание се изготвя в единната информационна система на съдилищата, като се подписва с квалифициран електронен подпис от председателя и от съдебния секретар.“*~~

6. Със същите резерви към незабавното премахване на хартиените дела предлагаме да отпадне предлаганата нова редакция на чл. 247а. Нормата може да бъде предвидена вбъдеще, когато няма да съществуват дела на хартиен носител. Би могло текстът да бъде преработен и да остане само като възможност за дублиране на хартиеното дело в ЕИСС.

В процесуален закон, който регламентира правилата за водене на наказателното производство **не е удачно** да се съдържат разпоредби, чиято правна регламентация подлежи или е уредена в устройствен нормативен акт, какъвто се явява ЗСВ. Не е издържано от гледище на законодателната

техника норма от НПК да препраща към друга от ЗСВ, защото Законът за съдебната власт не може да предвижда процесуални норми.

Предложение: да отпаднат предложените промени на чл. 247а НПК. Част от предложените разпоредби могат да залегнат в ЗСВ.

~~Чл. 247а. (1) При извършване на процесуално действие, което поставя началото на съдебно производство, в информационна система на съда се образува електронно дело.~~

~~(2) Изявленията и актовете, подавани до съда на хартиен носител, както и всички документи и информация на хартиен носител, се въвеждат в информационната система на съда чрез снемане на електронен образ по реда на чл. 360ж от ЗСВ във вид и по начин, позволяващи възпроизвеждането им.~~

~~(3) Доказателствата, които поради естеството си не могат да се преобразуват в електронна форма, се прилагат към делото и се съхраняват във вида, в който са представени пред съда.~~

~~(4) Цялото или част от електронното дело може да се възпроизвежда в необходимия брой документи на хартиен носител със значението на официални преписи след заверка от служител, овластен от административния ръководител на съответния орган на съдебната власт. За възпроизвеждането се събира такса като за заверен препис.~~

~~(5) По искане на страните по делото, съдът им предоставя незаверено копие на цялото или на част от електронното дело, възпроизведено на хартиен носител. За възпроизвеждането се събира такса като за препис. Такса не се дължи в случаите на освобождаване от държавна такса, както и в други случаи, предвидени в закон.~~

~~(6) Документите и информацията, представени на електронен носител, постъпили по електронен път или въведени в информационната система на съда, се обработват и съхраняват по начин, гарантиращ защитата от грешки, подправяне и загуба.~~

7. Не намираме за особено удачна законодателната техника чрез ЗИД на ГПК да се променя друг основен закон, действащ в областта на цял клон от правото, каквото представлява Наказателнопроцесуалното право. Новите промени в НПК се извършват чрез заключителни разпоредби на §32 от законопроекта за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс, а с други заключителни разпоредби по § 33 и §34 се променят по една норма от Закона за здравето и Закона за адвокатурата.

Съгласно чл. 35, ал. 1 от Указ № 883 от 24.04.1974 г. за прилагане на Закона за нормативните актове в заключителните разпоредби се включват правилата, с които се придава обратна сила на акта, отлага се неговото действие или то се ограничава за част от територията на страната. На тези законови изисквания отговаря само § 35 от законопроекта, но не и § 32 до § 34. Промените в НПК не могат да бъдат разпоредби с обратно действие на норми от ГПК или на тяхното времево действие. Новите изменения на НПК не съответстват и на законовото изискване на чл. 35, ал. 2 от същия указ, според които когато с нов се замества действащ нормативен акт, правилата за неговото отменяне, както и правилата за отменяне, изменение и допълване на други нормативни актове се включват в заключителните разпоредби. Предложеният законопроект за изменение и допълнение на ГПК не е нов акт, който изцяло да замести досега съществуващия ГПК.

Предложените изменения на НПК в една обща заключителна разпоредба на ЗИД на ГПК е уникално законодателно разрешение. Поначало всяка промяна на отделен член или алинея от него се извършва с поредната номерация от параграфи, а не всички изменения да се наблъскат в единствен параграф - § 32. Измененията на НПК са многобройни и не могат да бъдат подхвърлени в едно предложение за промяна.

Допустимо е със заключителни разпоредби да се променят други закони, които имат връзка по материя със законовия акт, който се изменя. Двата кодекса, ГПК и НПК, регламентират съвсем различни процедури за разглеждане на съдебни производства. Предложените в законопроекта изменения в НПК са многобройни и съществени. Те нямат никаква връзка с промените в ГПК и не следват от новите изменения в гражданския процес, освен че поводът на изменението на двата законови акта е внедряването на новата ЕИСС от ВСС. А това налага измененията и допълненията в НПК да се извършат чрез самостоятелен ЗИД на НПК, а не в заключителните разпоредби на ЗИД на ГПК.

Предлагаме още вносителите на законопроекта да бъдат особено прецизни в работата си, като се съобразяват с нормативните изисквания на Закона за нормативните актове и указа за неговото приложение, в противен случай създават недоверие в предложените законодателни промени.

Работна група:

Тотка Калчева – съдия във ВКС

Мими Фурнаджиева – съдия във ВКС

Бисер Троянов – съдия във ВКС